

Ryszard HAITLINGER & Stanisław HUMIŃSKI

APODEMUS AGRARIUS (PALLAS, 1771) W PARTIACH SZCZYTOWYCH
ŚLĘŻY (718 m n.p.m.)APODEMUS AGRARIUS (PALLAS, 1771) ON THE TOP OF ŚLĘŻA MT.
(718 m.)

W trakcie prowadzenia odłowów drobnych ssaków na szczycie Ślęży w latach 1961—1963, stwierdzono w listopadzie 1961 roku obecność znacznych ilości myszy polnych. Był to rok wyjątkowej liczebności gryzoni na tym terenie. Masowy pojaw objął przedstawicieli *Microtus arvalis* (Pallas, 1779), które zasiedliły prawie cały teren powierzchni trawiastej wokół zabudowań na szczycie oraz wąskie pasy porośnięte trawą wzdłuż dróg prowadzących na szczyt. W mniejszej liczbie wystąpiły *Clethrionomys glareolus* (Schreber, 1780) i *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834). Przeprowadzona w kwietniu 1962 roku lustracja terenu wykazała całkowity brak gryzoni (odłowiono tylko kilka sztuk myszy leśnych). W jesieni 1962 roku (listopad) ilość gryzoni bardzo znacznie wzrosła, zwłaszcza nornic. Obserwacje wykazały całkowity brak norników zwyczajnych i nikle ilości myszy polnych (Tab. 1).

Partia szczytowa (około 50 m × 30 m) prawie zupełnie pozbawiona roślinności drzewiastej, jest skąpo porośnięta trawą i w dużej części zajęta jest przez zabudowania. Szczyt otoczony jest ze wszystkich stron zwartym lasem mieszanym lub młodnikiem i oddalony jest od pól i łąk o około 2 km. Jesienią 1961 roku cała przestrzeń trawiasta, poza fragmentami bezpośrednio przylegającymi do zabudowań, była zamieszkała

Tabela 1.

Porównanie odłowów gryzoni na szczycie Ślęży w latach 1961/1962.

Gatunek	1961		1962	
	n	% odłowu	n	% odłowu
<i>A. agrarius</i>	17	12,6	4	1,2
<i>C. glareolus</i>	5	3,7	40	12,6
<i>A. flavicollis</i>	4	3,0	23	7,2

przez nornika zwyczajnego. Na brzegach lasu znalazły schronienia myszy polne. W znaczniejszej liczbie ulokowały się w piwnicach i spiżarniach schroniska turystycznego. W ustawionej celowo miednicy wypełnionej wodą, codziennie znajdowało się kilka martwych sztuk tych gryzoni. Z informacji uzyskanych od pracowników schroniska wynika, iż ten stan rzeczy trwał od dłuższego czasu. Odławiane osobniki znajdowały się w świetnej kondycji fizycznej. Na terenie schroniska nie stwierdzono wówczas obecności innych gatunków gryzoni. Jesienią 1962 roku myszy polne zajęły stanowiska, opuszczone przez norniki zwyczajne (zwłaszcza porośnięte trawą umocnienia ziemne murów kościoła). W uprzednio najliczniej wykorzystywanych zabudowaniach nie stwierdzono ich zupełnie; zastąpiły je myszy leśne.

Ślęża jest najbardziej eksponowanym stanowiskiem *A. agrarius* na Dolnym Śląsku. Jest to interesujące z dwu względów: 1) wysokości nad poziomem morza i 2) izolacji partii szczytowych.

Rozmieszczenie *A. agrarius* uzależnione jest między innymi od rzeźby terenu. Na obszarach wyżej położonych występuje ona niezwykle rzadko. Mohr (1938) uznaje

jako maksymalną granicę wysokość 900 m. Naumov (1948), Sviridenko (1943) podają dla *A. a. caucasicus* Duk. wysokość do 1000 m na Kaukazie i 1600 m w Sermirieczu. Nowsze obserwacje (Kratochvíl & Rosický, 1954) wykazują obecność myszy polnych na obszarze Czechosłowacji najczęściej na terenach położonych poniżej 300 m, rzadziej 500—600 m. Przy wyjątkowo sprzyjających warunkach myszy te mogą występować jeszcze wyżej, co ostatnio stwierdził Mrciak (1962), znajdując je w Tatrach na wysokości 1023 m. W Polsce na wysokości około 700 m odławiał myszy polne Grodziński (1959). Miało to miejsce w zupełnie odmiennym układzie warunków, w stosunkowo bliskim sąsiedztwie pól.

Wydaje się, że jedyną możliwością dotarcia myszy polnych w partię szczytowe Ślęży było wykorzystanie istniejących w latach powojennych pasm wyrębów. Dziś porasta je młodnik, w którym całkowicie brak myszy polnych. Łowiono je wyłącznie w części młodnika graniczącej ze szczytem. Być może, że w tych niekorzystnych warunkach jedną z szans przeżycia myszy polnych w okresie zimy są ludzkie zabudowania.

PIŚMIENNICTWO

Grodziński, W., 1959: Sukcesja zespołów drobnych ssaków na zarastającym zrzebie i zsuwie górskim w Beskidzie Średnim (Karpaty Zachodnie). Ekól. pol., A 7, 4: 83—143. Warszawa. Kratochvíl, J. & Rosický, B., 1954: K rozsireni a rozmnozování myšice temnopase (*Apodemus agrarius*) v CSR. Zool. entomol. listy, 3(18), 2: 97—108. Mohr, E., 1938: Die freilebenden Nagetiere Deutschlands. 1—112. G. Fischer, Jena. Mrciak, M., 1962: Vyskyt rysavki rolnej (*Apodemus agrarius* Pallas, 1778) v Tatranskom narodnom parku (Vysoke Tatry). Biologia, 17, 5: 377—379. [Naumov, N.] Наумов, Н., 1948: Очерки сравнительной экологии мышевидных грызунов. 3—203. АН СССР, Москва — Ленинград. [Sviridenko, P.] Свириденко П., 1943: Экологические факторы определяющие географическое распространение и евритопность полевой мыши. Зоол. журн., 22, 5: 280—297. Москва.

SUMMARY

The occurrence of *A. agrarius* on the top of Ślęża Mt., was stated. The only one way of immigration of mice onto the top might be clearings, existing after the IIInd war. Now this part of Ślęża is isolated from fields and meadows. It is possible that mice live through the winter in buildings, placed on the top.

Katedra Zoologii Wyższej Szkoły Rolniczej, Wrocław, Cybulskiego 20.

Ryszard HAITLINGER & Stanisław HUMIŃSKI

TWO CASES OF "SPOTTING" IN *MICROTUS AGRESTIS* (LINNAEUS, 1761)

O DWÓCH PRZYPADKACH ŁACIASTOŚCI ("SPOTTING") U *MICROTUS AGRESTIS* (LINNAEUS, 1761)

When trapping for small mammals in the Sudetes we succeeded in catching two specimens of the field vole, *Microtus agrestis* (Linnaeus, 1761), showing anomalies in coat coloration. One of them (♂) was taken in the Sowie Mts. on May 25, 1962. An apparent white spot was present on the head of this specimen. The other individual (♂, leg. September 29, 1962), caught in the Izerskie Mts., had 5 white spots of various sizes situated medially on the dorsal portion of the fur. The first spot was on the forehead and the last one, the largest, at the height of the scapulae, slightly displaced to the right.